

## Forfest Kroměříž na počátku třetí dekády existence

I když od posledních tónů hlavní části 21. ročníku Forfestu už uplynul nějaký čas, stojí za to si připomenout jeho významné momenty.

Byl rozvržen do tří částí: té hlavní, která se uskutečnila v posledním týdnu června v Kroměříži a Olomouci, a do doprovodných akcí, které proběhly na počátku června v Bratislavě, na počátku a na konci července v Kroměříži a Hodoníně a v první dekádě září opět v Bratislavě.

Úvodní doprovodné akce v Bratislavě byly vyhrazeny výstavním aktivitám pod společným názvem „**Člověk 2010/Human 2010 – Listy do neba**“ a hudebně vizuálním performancím s názvy „**Reasonance**“ a „**Dome – Klenba/Vault**“.

Jedna červencová doprovodná akce se uskutečnila hned následující týden po skončení hlavní části jako **Postfest – kompoziční kurzy pro mladé skladatele** (lektoři **Peter Graham, Pavel Zemek** a **Ondřej Štochl**), druhá červencová akce se uskutečnila jako „**Multimedia Exhibition Project with International Participation**“ s podnázvem „**Exhibition Street Hodonín**“.

Záříjové finále pak bylo věnováno výtvarné akci s názvem „**Bratislavské ateliéry**“ a houslovému sólorecitálu **Zdenky Vaculovičové**, která se interpretaci soudobé české a světové houslové tvorby věnuje systematicky a dlouhodobě.

Celý festival probíhal pod ústřední myšlenkou „*Evropská vysoká kultura dosvědčuje, že moderní umění neustále udržuje dialog mezi realitou smyslů a duchovním prostorem*“.

Hlavní část festivalu proběhla ve dnech 18.-28. 6. 2010 v Olomouci a Kroměříži a byla rozčleněná na recitály souborů a jednotlivců (11), jinak vyprofilované koncerty (2), „Poslechové pořady z díla skladatele“ (7), „Autorský koncert“ (1) a „Workshopy“ (3). „Poslechové pořady z díla skladatele“ a „Autorský koncert“ se sice obsahově překrývaly, logiku odlišných názvů však měly, protože jeden typ probíhal z nahrávek a druhý v živé interpretaci.

Na hudebních akcích Forfestu vystoupilo nepočítaně umělců z ČR, Slovenska, Francie, Německa, Slovinska, Japonska, USA a Izraele, na výtvarných akcích se podílelo čtrnáct výtvarníků z ČR, Slovenska, Polska a Itálie.

Profil festivalu se k vlastnímu prospěchu ročníku od ročníku proměňuje a některé jedinečné rysy se naopak stabilizují.

Jako mírně nonsensuální se jeví zařazování koncertu s označením „zahajovací“ málem doprostřed festivalového dění. Alespoň vizuálně podle plakátu. Nehledě na to, že na letošním ročníku jsme navštívili „Zahajovací koncert Olomouc“, „Zahajovací koncert Kroměříž“ a hned zpočátku června v Bratislavě „Exhibition Opening“.

Také „závěrečných“ akcí bylo víc než jedna – „Závěrečný koncert“ v Kroměříži na závěr hlavní části festivalu, „Závěrečný koncert Bratislava“ v září na závěr „Bratislavských ateliérů“.

Obdivuji, jak se za dvě desítky let existence festivalu zkoncentrovalo kolem Forfestu velmi příjemné a nezištné společenství skladatelů, interpretů, muzikologů i „normálních“ posluchačů a kroměřížských dobrovolníků ve službách, kteří se na každém novém ročníku vítají jako dávní přátelé na společné vlně. Samozřejmě ne vždy každému vyjde přijet alespoň

na pár koncertů. Ale přátelství a duševní spřízněnost tohoto neformálního společenství trvá i mimo Forfest. A nejsou mezi nimi jen věřící, podobně jako festival není jen z duchovních skladeb, pláten či soch.

Duševní spřízněnost a hluboké přátelství s mnohými skladateli byly také důvodem, proč organizátoři přišli na nápad zařadit už v minulých ročnících do dramaturgií festivalů akce s názvem „Poslechový pořad z díla skladatele“. Jde o přehrávky vybraných skladeb českých nebo slovenských skladatelů, kteří už nejsou mezi námi, ale patřili mezi kmenové autory a příznivce festivalu a soudobé hudby. Mají charakter „Autorského koncertu“, ale jsou to pietní, vzpomínkové akce. Jsou smutné, protože si člověk stále znovu uvědomuje, jak je život krátký a konečný. Sentimentalitu však nepřipustily kvalifikované komentáře s hlubokým humanistickým rozměrem Zdenky Vaculovičové ani samotný výběr kompozic. Letos byly zařazeny pořady z díla takových mimořádných osobností, jakými byli **Ilja Zeljenka, Milan Slavický, Josef Ruť, Alois Piňos, Jan Hanuš** a **Josef Adamík**.

K typu „Autorských koncertů“ bychom určitě měli zařadit zdařilé vystoupení ambiciózního mladého souboru **Miloslav Ištván Quartet**, který ve svém programu provedl jedinečným způsobem hlavně skladby svého Maestra (1. a 2. smyčcový kvartet, *Zatemněná krajina*), ale také překvapivě myšlenkově zralé *Divertimento* předčasně zemřelého **Arneho Linky** a výborné, kultivovaně napsané *Lullabies* pro smyčcové kvarteto a elektroniku kompozičně i technicky skvěle vybavené mladé komponistky **Jany Vöröšové**.

No a pak autorský koncert rusko-slovenského skladatele a pianisty **Jevgenije Iršaije**, který se zařadil mezi vrcholy festivalu. Mj. díky interpretům – **Jevgeniji Iršaiovi** jako pianistovi, houslistovi **Milanu Palovi** (SR), o kterém jsem nadšeně referoval už po loňském Forfestu, a cellistovi **Štěpánu Filípkovi** (ČR). Každá z odeznělých skladeb by si zasloužila zvláštní pozornost, tak je aspoň vyjmenujme: *Omni Tempore* (sólo violoncello), sonáty *Loučení* (violoncello, klavír), *Nenávist* (housle, klavír) a *Corta* (sólo violoncello), a pak *Hard Shabes* (trio) a světová premiéra tria *Bertolrettes* majícího údajně nějakou souvislost s Martinů. Obdivnou poklonu by si zasloužil také každý z účinkujících.

Jako „jinak vyprofilovaný koncert“ mám na mysli olomoucké vystoupení trumpetisty a klavíristy **bratrů Bialasových**, violisty **Jana Řezníčka** a slovenského dirigenta, klavíristy a skladatele **Marka Bohunického** ve skladbách islandského skladatele **Karla Ottó Runólfssona**, islandskou hudbou a kulturou ovlivněného **Richarda Mayera** a pak slovenského dirigenta, klavíristy a skladatele **Marka Bohunického**. Koncert byl nazván „Vzdálený ostrov“/Distant Island a nebezpečí popisnosti hrozící z názvu se zhmotnilo obzvláště v upovídáné **Fantasii pro klavír Island R. Mayera** (na druhé straně velmi dobře vyzněla jeho *Sonáta pro violu sólo De Islandia*), ale i v některých z dvaceti tří **Bagatel M. Bohunického**.

Nejfrekventovanější typ koncertů, jedenáct recitálů souborů a jednotlivců, se dá jen těžko shrnout do několika slov. Tak aspoň o těch nejzajímavějších.

Výborným recitálem obdarovala Forfest Čechofrancouzka se světlým znělým sopránem **Stella Maris** za varhanní spolupráce **Františka Vaníčka** a klarinetista jedinečné pověsti a altsaxofonista **Jiří Hlaváč** ve spolupráci s cellistou **Petrem Nouzovským** a pianistou **Danielem Wiesnerem**.

V prvním recitálu jsem byl nadšen jemnou strukturou hlasů a barev v kompozicích **Luboše Sluky, Zdeňka Pololánika, Jehana Alaina** a **Františka Emmerta** (ve čtyřech skladbách o stejném názvu *Ave Maria* a ve *Dvou biblických písních* **Františka Emmerta**) a zvukovou

bohatostí, architekturou a vynalézavou polyfonickou prací ve skladbách **Petra Ebena** a **Flora Peeterse**.

Druhý recitál byl zajímavý stylovou rozmanitostí, zajímavým průvodním slovem **prof. Hlaváče**, ale třeba i **Hlaváčem** jako skladatelem a básníkem. Každá z předvedených skladeb měla jiný rukopis, jinou strukturu a obsah, nikoli však odchylku od kvality. Například co do technických výbojů zakomponovaných do kolektivní improvizace mě nadchla grafická skladba **A.**

**Logofetise Desmotropie 3.** Grafická skladba je ovšem spíše výtvarný produkt. Skladba tedy zaujala ne tím, jak byla zkomponována, ale co podle grafické předlohy dokázali domluvit a kolektivně zaimprovizovat tři skvělí hráči, aby posluchač podlehl klamu, že jde o promyšleně vystavěné, barevně a kompozičně bohaté dílo s fixovanými profesionálními skladebnými parametry. Ale těžko nevyzdvihnout i kteroukoliv z dalších skladeb od skladatelů **Marka Kopelenta**, **Leonarda Bernsteina**, **Jiřího Hlaváče**, **Ernesta Křenka** či **Karla Husy**.

Velkými zážitky byly pro mě i některé další recitály, např.:

- mladého, ale již předního slovenského souboru s variabilním obsazením **Quasars Ensemble** specializujícího se na současnou, mj. tzv. spektrální hudbu. Dramaturgie jejich vystoupení jakoby záměrně vybrala několik profilových skladeb příbuzných vyslovenou témbrovostí nebo k témbrům či spektralizmu inklinujících, často kombinovaných s aleatorními postupy - **Ivan Buffa**: *Quasars*, **Luciano Berio**: *O King*, **Salvatore Sciarrino**: *Quintettino No. 1*, **Viera Janáčková**: *Nonet* (s nádherným závěrem po dlouhé ploše se samotným smyčcovým kvartetem a posléze s tichoulinkými bicími, naprosto fascinující), **Tristan Murail**: *La Baroque Mystique* (vysloveně spektrální skladba). Nápaditou barevnou složkou se ovšem vyznačovaly i skladby netémbrové a nespektrální, ve kterých dominovala spíše struktura, způsob montáže objektů a celková výstavba – **Vladimír Bokes**: *Coll'Age*, nebo jemná ostinata, ostré kontury kontrastů a rozsáhlé plochy ztišení a zniternění – **Jevgenij Iršai**: *Kyrie eleison*;

- slovinské klavíristky polsko-makedonského původu a profesorky hudební akademie v Ljubljani **Mariny Horak**. Dramaturgii svého recitálu postavila na skladbách různého stáří od autorů různých národností, generací i stylů. Jedna zajímavější než druhá, tak o nich aspoň heslovitě: *imprese Night pieces* australského autora **Petera Sculphorpeho**, *Little pieces* slovinského skladatele **France Šturma** (údajně seriální skladba od autora, který zahynul nedlouho po jejím dokončení v roce 1943 ve věku pouhých 23 let), *Tři koncertní etudy na istrijský modus* slovinského skladatele **Karola Pahora**, cyklus koncertních etud *Pianophonia* polské skladatelky žijící v USA **Marty Ptaszyńské** (zajímavá aleatorní 1. část s různě tvarovanými a prolínajícími se obrazy, mystický charakter a zajímavá trojvrstvá plocha ve 2. části), pravděpodobně témbrová skladba s aleatorními prvky *Mysteria* Slovinky **Tadeji Vulc** uvedená v premiéře a dedikovaná interpretce (prudké kontrasty, klastry, šeptání, zpěv a hovor do nástroje, různé způsoby hry a úderů), *Echos* srbského skladatele **Vasilije Mokranjace** (údajně ozvěny duše, v některých úsecích svědčící o hodně vybičovaných emocích), *Firenze* dánsko-ruského autora **Ilji Bergha** (něco mezi impresionismem a expresionismem, vícevrstevnatost v lineární i vertikální rovině, prudké zlomy) a spíše na témbrech založená skladba *Utripi/Palpitations* slovinského autora komponujícího údajně také elektroakustickou a konkrétní hudbu **Janeze Matičiče**;

- znamenitého mladého **Československého komorního dua** (český houslista **Pavel Burdych** a sličná slovenská pianistka **Zuzana Berešová**), které oslovilo nadšené publikum svým entuziasmem a uměleckou přesvědčivostí; obzvláště ve skladbách **Antonia Caporasa** *L'Urlo* pro housle sólo (emočně silně vypjatá skladba) a v *Sonátě „Rosenberg“* pro housle a klavír **Petera Machajdika** (světová premiéra, na počátku zvláštní kombinace bouřlivosti a

libozvučnosti – přemýšlel jsem, na jakém tónovém terénu to je asi vytvořeno, barevně nádherně vystavěné kontemplativní plochy, místy skoro až charakter minimální hudby, ve 3. větě model v klavíru opakující se v bouřlivém ostinatu a vzbuzující dojem tonálního centra, housle téměř zanikaly, a opět úseky vzbuzující dojem minimal music). A pak v jedné z nejnovějších skladeb doyena hudby 20.-21. stol. **Krzysztofa Pendereckého**, v *Sonátě č. 2* pro housle a klavír z roku 2000;

- pražského souboru **Konvergence**, který je ceněn pro mimořádné zásluhy o propagaci a uvádění současné avantgardní hudby. Kompozice *Svou violu jsem naladil co nejlouběji* pro violu a elektroniku **Tomáše Pálky** zaujala tichou elektronikou, různorodými barevnými možnostmi violy a postupným růstem komunikace a prolnutí obou rovin. *Tetralog* pro violoncello a elektroniku **Ondřeje Štochla** zhudebňující psychologické typy člověka mě zaujala obzvláště svou 2. a 3. větou. Ve 2. větě se violoncello propojovalo s elektronikou postupně tak zajímavě a organicky, až už nešlo rozlišit, co je co. Ve 3. větě dominovala někdy elektronika s dobře prokomponovaným „živým“ violoncellem, někdy samotné violoncello či elektronika, ale i v úsecích sólo elektroniky byl nepřehlédnutelný tónbr upravovaného zvuku violoncella. Úseky sólo violoncella byly založeny spíše aleatorně, míra zapojení elektroniky a „živého“ violoncella se neustále proměňovala. *Trio Alberta Breiera* (housle, viola, violoncello) začalo velmi slibně úchvatně jemnými tónbry, přeléváním zvuků, občasnými dynamickými boulemi a převažujícím statickým charakterem. Hojně použité pauzy v tichých, kontemplativních a kultivovaných plochách dovolaly, aby hudební prostor dýchal. Postupně se objevovaly i dramatictější postupy a střídání kontrastních poloh. Skladba však postupně ztrácela tah, až skončila nerozčleněná po neúnosné tři čtvrtě hodině;

- pražského **Komorního orchestru Berg** v čele se svým zakladatelem a dirigentem **Peterem Vrábelem**. Soubor **Berg** zvolil dramaturgii, jež vyvolala u olomouckého obecnstva nadšený ohlas. Nad úvodní *Good Company* pro klavír a smyčcový orchestr **Boudewijna Buckinx** jsem dlouho kroutil hlavou a přiznám se - i ošival. Zdálo se mi, že talent a zkušenosti se soudobou hudbou slovenské pianistky **Eleny Letňanové** byly v této skladbě organizátory Forfestu promrhány. Ale nepochopil jsem. Tou „good company“ myslel autor ironicky snobské a nekulturní takyctitele hudby. Čili přeloženo do hudební řeči: úmyslná stylová nevyhraněnost, ohlupující kýčovitost v posledním úseku s quasi tanečním příznávkovým doprovodem klavíru, celková přeslazenost zanechávající v duši pachučí umělého sladidla. Na druhé straně dílo řemeslně dobře zpracované. Poctivou prokomponovanost, ale bez ironie a výsměchu, s orchestrem jako nositelem vývoje výrazu, děje i filozofického rozměru představil **Komorní orchestr Berg** ve skladbě *Marnotratný syn Petra Pokorného* (bravurní barytonové sólo **Petra Matuszka**). Výborně vystavěnými kompozicemi se představili dva brněnští autoři: **Pavel Zemek** *Tichým hymnem* (znamenitě přednesený sopránový part **Emilii Řezáčovou**) a **Jaroslav Šťastný** alias **Peter Graham** svou *Ataraxií*. Zatímco **Zemkův Hymnus** byl založen na neefektivní homogenitě zvuku a ztišelé atmosféře sólo, **Grahamova Ataraxie** s trochou efektu, a nejen vizuálního počítala – koncertní mistryně stála čelem k publiku, zatímco ostatní houslisté daleko od sebe stáli zády k publiku; prostorová tónbrová kompozice s posouvajícími se klastry col'arco a postupně i pizzicaty, různými tremoly a postupným zředováním zvuku do ztracena. Starší skladba **Josefa Adamíka** *Stínování I* s mikrointervalikou, echy houslí v korpusu klavíru a různými způsoby hry na flétnu i housle připomínala, jak velká je škoda, že tento talentovaný skromný komponista tak předčasně odešel. Velký posluchačský ohlas pak vzbudilo vystoupení **olomouckého dětského baletního souboru** spolu s rozšířenou sestavou **Komorního orchestru Berg** ve skladbě **Roberta Hejnara** *Andrsenovy pohádky*. Ta baletící ptáčata se opravdu snažila, vystoupení na festivalu bylo pro ně, jejich pedagogy a přítomné rodiče očividně velkým zážitkem a výsledkem byla milá a příjemná podívaná. Je to nový a

mimořádně slibný směr festivalu vedoucí k nenásilnému podchycení těch nejmenších pro hodnotný nekomerční umělecký směr.

Překvapením především pro kroměřížské festivalové obecenstvo bylo vystoupení mladé japonské sopranistky **Nao Higano** za spolupráce předního slovenského varhaníka **Marka Vrábela**. **Higano** vystudovala ve svém rodném Japonsku sólový a operní zpěv, pak pokračovala na VŠMU v Bratislavě, několik let žila na Slovensku, vystupovala po světě a v letech 1999-2004 pravidelně hostovala také v operním souboru Slovenského národního divadla v Bratislavě. No a před dvěma lety se usídlila přímo v dějišti Forfestu – Kroměříži, o čem ve městě ví možná jen pár zasvěcených. Všechny předvedené skladby byly orientovány převážně nebo úplně klasicko-romanticky.

Na festivalu upoutali i pečlivě připravený **Pěvecký sbor a orchestr Konzervatoře Evangelické akademie** z Olomouce pod vedením sbormistra **Františka Fialy** a dirigenta **Petra Šumníka** a za varhanní spolupráce **Petra Rajnohy** a dokonalou technikou a radostí ze hry disponující neobvyklé duo violoncello-fagot **Rebecca Rust** (USA) a **Friedricha Edelmana** (Německo) - mj. s hudebně i mimohudebně zajímavou skladbou *Songs of Ascents/Shir Hamaalot* osobně přítomného izraelského skladatele **Maxe Sterna** (dominovala inspirace Starým zákonem a přírodními motivy).

Poučnými doprovodnými akcemi byly dopolední workshopy **Mariny Horak**, **Nao Higano** a **Maxe Sterna**, které byly sondou do svých inspiračních zdrojů (**Stern**), problematiky interpretace soudobé hudby (**Horak**, **Higano**) a současné slovinské skladatelské scény (**Horak**).

Na závěr bych rád zdůraznil, že Mezinárodní festival současného hudebního a výtvarného umění **Forfest** je z evropského hlediska ojedinělý a životaschopný projekt s více než dvacetiletou tradicí, nepočítaje v to tzv. sedánky, které mu ještě v dobách duchovního útlaku předcházely.

A že je zatím stále ještě nedoceněnou zásluhou **manželů Vaculovičových** z **Umělecké iniciativy Kroměříž**, že ho od jeho založení dodnes - i přes permanentní společensko-ekonomickou nepohodu - obětavě organizují. Cítím jako svou povinnost vyjádřit jim za to veřejně vděk a díky.

Jan Grossmann